

маючи більшість у радах міст, дошкуляли християнам, встановлюючи високі податки на собак. На засіданні Галицького сейму 29 грудня 1902 р. священник звернув увагу й на соціальні аспекти щодо утримання собак. Зокрема, йшлося про військовиків, які зазвичай були багатими людьми, але взагалі не сплачували податку на собак, хоча здебільшого використовували їх для полювання.

25 вересня 1888 р. польський політик, уродженець Калуша Францішек Смолька виступив у Галицькому сеймі з доповіддю про встановлення податку на собак у Бережанах (за самця – 3 золотих; за самку – 1 золотий), вказуючи що 23 грудня 1886 р. гмінна рада Бережан вже затвердила проект відповідного закону.

На вирішення питання про оподаткування власників собак мали вплив і громадські організації. Так, у 1905 р. у Пешті проходив VIII Міжнародний ветеринарний конгрес. На ньому виступив ветеринарний лікар Йозеф Шпільман, зробивши історичний екскурс щодо правового врегулювання у країнах Європи питання утримання собак. Він відзначив, що у всіх країнах законодавство побудоване на однакових принципах, а саме: правила знищення бродячих собак із підозрою на сказ; лікування підозрілих на сказ тварин проводити лише під наглядом влади; заборона вживання м'яса, молока, зняття шкіри з тварин, з підозрою на сказ; спосіб знищення трупів тварин; карантин собак, коней, великої рогатої худоби, свиней, які мали контакт зі скаженими собаками; накладення карантинних обмежень із забороною на певний час у місцевості утримувати собак і котів. На початку ХХ ст. багато країн застосовували заходи щодо ефективного контролю за чисельністю собак через підвищення відповідного податку, заборону експорту собак з-за кордону, встановлення обов'язку виводити їх у публічні місця у намордниках тощо.

ЕКСПОРТНИЙ ВЕКТОР В РОБОТІ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПІДПРИЄМЦІВ УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЙ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ ст.)

Шандра Ірина Олександрівна

Харківська державна академія культури (м. Харків)

У другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. сформувалася мережа представницьких організацій підприємців, які в широкому спектрі своїх завдань мали і мету покращення зовнішнього вивозу товарів. Діячі представницького руху зазначали, що в питаннях експорту “все має значення – аж до розміру коробки, ярлика, малюнка на ній і подібних дрібниць, не кажучи про місцеві смаки, звички населення, характер місцевої промисловості, торгові звичаї, організацію та досвідченість конкурентів”.

Представницькі організації галузевого типу (Всеросійське товариство цукрозаводчиків, м. Київ; З'їзди гірничопромисловців Півдня Росії, м. Харків; З'їзди російських фабрикантів землеробських машин і знарядь, м. Харків тощо) мали суттєві успіхи у справі врегулювання умов та збільшення обсягів вивозу своїх товарів.

Представницькою організацією млинарів було порушено клопотання про збільшення залізничної тарифної знижки на транспортні витрати експортерів до 33%. З'їзд млинарів Чорноморського району (1908 р.), який проходив в Одесі, порушив питання про підвищення вивізної премії для експортерів на борошно з 15 до 22%, на зерно – до 33%.

Незважаючи на те, що хліб був на першому місці серед експортованих з Російської імперії товарів, для фахівців продовольчого ринку ситуація виглядала непривабливо. Підприємці констатували, що “наша участь у власній відпускній торгівлі хлібом досить рідко іде далі скупки зерна в Росії та підвозу його до російських відпускних портів. *Не ми продаємо хліб іноземцям, а вони його в нас самі купують* (курсив наш – І. Ш.)”. Представник одеських підприємців С. І. Соколовський наводив такий сумний приклад: “Наші чорноземні губернії родять таку пшеницю, що обійтися без неї немає ніякої можливості... І не обходяться без неї. Франція закуповує нашу пшеницю, переробляє її на борошно і відправляє до близькосхідних країн. Увесь Близький Схід головним чином харчується борошном з Марселя, де для цього існують спеціальні експортні організації і де млинарі зуміли об'єднатися. Франція нашим же борошном перегороджує нам шлях до експорту. Маленька Болгарія, яка нещодавно побудувала свої млини, б'є нас на закордонному ринку”.

У Російській імперії експорт цукру займав перше місце серед вивозу всіх оброблених продуктів. Всеросійське товариство цукрозаводчиків (далі – ВТЦ) відмічало, що в той час, як експорт для західноєвропейських країн падав, вивіз до Азії значно зростав. Товариством додатково розроблялися питання посиленого експорту цукру до Південної Персії, Туреччини, Китаю та Афганістану. Незважаючи на складні відносини з головними європейськими виробниками цукру, ВТЦ підтримувало постійні ділові контакти з Товариством німецьких цукрозаводчиків та Міжнародним союзом із цукрової статистики аби постійно бути в курсі всіх змін на світовому цукровому ринку. У серпні 1911 р. Товариство приймало делегацію Синдикату французьких цукрозаводчиків, яка відвідала цукрові заводи Південно-Західного краю та Харківської губернії.

Проблеми експорту розглядали і З'їзди гірничопромисловців Півдня Росії. Довгий час питання вивозу мінерального палива ними не порушувалося, що мало об'єктивне підґрунтя. У другій половині XIX ст. для гірничопромисловців першочерговим стояло завдання насичення внутрішнього ринку та витіснення іноземного вугілля з південно-західних та північно-західних портів. Як зазначав проф. П. І. Фомін, “експорт не відіграв особливо суттєвої ролі в житті нашої південної гірничої промисловості”.

Наприкінці XIX ст. стрімке зростання продуктивності гірничої та гірничозаводської промисловості Південного економічного району спонукало підприємців до активнішого опрацювання експортного вектору збуту. У 1890 р. гірничопромисловці порушили питання про розвиток торгового флоту на Чорному й Азовському морях, “щоб наше вугілля могло проникнути до Константинополя”. На початку XX ст. з’являються клопотання власників копалень щодо звільнення експортованого вугілля від портових зборів та сприяння з боку консульств і посольств розвитку закордонної торгівлі донецьким вугіллям (Харків, XXVII з’їзд, 1902 р.). На цьому ж з’їзді розпочалася робота над створенням “Акціонерного товариства для вивозу за кордон донецького кам’яного вугілля, коксу й антрациту”. Також вивчалися можливості експорту залізної руди й товарів металургійної промисловості.

У січні – лютому 1917 р. члени Ради З’їздів гірничопромисловців приймали в Харкові італійську делегацію на чолі з повноважним міністром короля Італії, маркізом делла Торретто. Ще раз було наголошено на необхідності поглиблення співпраці між сторонами за участі Російсько-Італійської торгової палати та її харківського відділення на чолі з М. Ф. фон Дітмаром (гірничий інженер, голова Ради З’їздів гірничопромисловців Півдня Росії). У березні 1917 р. гірничопромисловці зустрічали в Харкові французьку торгово-промислово делегацію. Голова Ради З’їздів, гірничий інженер О. І. Фенін у своїй промові відмітив, що Франція, разом зі своїми капіталами принесла в Донбас “непорушну енергію промислових діячів, дух промислової підприємливості, ініціативи й дисципліни”.

Активні експортно орієнтовані дії З’їздів гірничопромисловців Півдня Росії, як виразника інтересів представників важкої промисловості українських губерній, мали свої позитивні результати. Участь Ради З’їздів у міжнародних виставках, співпраця з іноземними делегаціями, вивчення світового ринку сприяло встановленню міцніших відносин із закордонними партнерами.

У роботі представницьких організацій капіталу питання експорту було не більше, ніж “одним із” численних напрямів, що порушувалися на зібраннях представників торгово-промислового стану. За оцінкою діяча представницького руху В. Ю. Шимановського, експорт у їхній роботі був “суто випадковим і губився в загальній масі питань”. З ускладненням зовнішньої торгівлі та посиленням конкурентної боротьби на міжнародному ринку виникла потреба створення спеціальних експортних організацій. Ними стануть бінаціональні торгово-промислові палати та спеціальні експортні структури.